

helbig, og der gaar nu ny Forhandling i Sagen, — han vinder den fuldstændig, men nu støvner Modparten til Høiesteret. Det er tvende Høiesteretsdomme i samme Sag, og dog maa min Klient ønske sig tilløkke; thi havde Landsretten negtet at forfriske Sagen, vilde det have kostet ham en tredie Høiesteretsdom at sætte sin Ret igjennem (§§ 331 og 335). Til to Høiesteretsdomme aabner Udkastets tvende Retsmidler overhovedet Udfigt i enhver Sag, der kommer for Landsretten. Jeg tror ikke, at man behøver at gjøre sig Uleilighed for, saaledes som det arede Medlem, der først havde Ordet (Leth), gjorde, at føre denne Tanke videre. Den ligger klart for i det, som jeg har tilladt mig at oplæse, og alle de Kuriositeter, som han fremsførte om femte, sjette, syvende Gangs Irdbbringelse for Høiesteret tror jeg, at han selv ved nærmere Overveielse vil erkjendne holde Stik.

Vorset fra alt dette, er Sagen tilige den, at Umiddelbarhedsprincippet her i Loven alligevel ikke er gennemført. Der er nemlig en Række af Undtagelser, hvor Lovforslaget selv opgiver Umiddelbarhedsprincippet. Kun med Hensyn til Appel fastholdes det. For det Første maa jeg fremhæve, at Umiddelbarhedsprincippet jo slet ikke er gennemført i Underretsinstanten. Der bryder man sig ikke om det umiddelbare Indryk, som den enkelte Dommer faar. Der protokollere man Vidnesforklaringer osv., og der kan man derfor med Høie sige, at Umiddelbarhedsprincippet ikke er gennemført. Deraf følger ogsaa ganske naturlig, at naar Underrettsdommen bliver appelleret til høiere Ret, skal hele Forhandlingen igjen foregaa efter Umiddelbarhedsprincippets Grundsaetninger, men alene Underrettsdomme her i Landet omfatte, om jeg ikke tager fejl, omtrent $\frac{9}{10}$ af alle de Retsager, hvormed Domstolene syale. Det er altsaa et meget stort Terrain, hvor man ialtsald i meget væsentlig Retning har opgivet Umiddelbarhedsprincippet. Desuden indeholder jo § 96 en Opgivelse af Umiddelbarhedsprincippet; dette fordrer jo, at ogsaa Partens Afhøring skal finde Sted for den samme Domstol; men er Parten syg, eller er det forbundet med ganske overordentlige Omkostninger at faae ham bragt tilbeie, opgiver man dette. Efter § 203 kunne endvidere Parterne blive enige om en Opgivelse af Umiddelbarhedsprincippet og lade Vidnet afhøre af Underretten. Er Vidnet sygt eller bor længere borte, end det er pligtigt at reise for at møde for en Landsret, saa skal det afhøres af Underretten. Det Samme er Tilfaeldet med Synsmændene efter § 232, som ellers efter den almindelig Regel skulle føres for Landsretten; hvis det er forbundet med store Omkostninger at føre dem for Landsretten, opgiver man dette, og man fører dem for Underretten. Men dertil kommer tillige, som en yderligere Grund til Betænkelse, at denne Gjennemførelse af Umiddel-

barhedsprincippet, denne nødvendige Førelse af Vidner, af Synsmænd, af Parterne ved den endelige Slutningsforhandling i mange Tilfaelde vil være forbundet med ganske overordentlige Omkostninger og Besvær for den Enkelte. Det maa jo nemlig erindres, at ikke blot skulle Vidnerne betales — de skulle jo have Rejsegodtgjørelse, naar de bo en vis Afstand fra Retten — men dertil kommer, at det, saaledes som Landsrettens Procedure bliver ordnet, er umuligt, fordi Sagen er kommen paa Saglisten, at sige til hvilken Dag Sagen vil komme for. Altsaa, naar Landsretssessionen aabnes, maa egentlig alle Parter, hvis Sager skulle paadømmes i den Session, være forberedte paa at have hele deres Bevismateriale tilstede, thi er det nu f. Ex. Sagen, der staar som Numer 2 eller 3, veed man slet ikke, hvor længe de andre Sager, der staa som Numer 1 eller 2, trække ud. De kunne jo trække ud i Dage, ja i Uger; thi hver Sag skal først til Ende og paadømmes, inden den næste begynder, og i al den Tid maa Synsmænd, Vidner og Parter ligge i den By, hvor Retten holdes, eller udenfor denne By, hvad man nu vil; i Nærheden maa de ialtsald opholde sig. Det vil altsaa undertiden være saaledes, jeg vil ikke sige meget hyppigt, men der kan jo tænkes saadanne Tilfaelde, at det kan være forbundet med ganske overordentligt Besvær, og Vidnepligten ikke blot blive kostbar for den Mand, der skal benytte den, men ogsaa for dem, der skulle efterkomme den. Der er altsaa som viist mange Undtagelser, hvor Lovforslaget er gaaet paa Afkord med Princippet, og jeg tør paa staa, at Rækken af Undtagelser er større og mere omfattende end Reglen; men en Regel, som tillader saa mange Undtagelser, bør virkelig ikke fastholdes, naar den tillige fører med sig med Nødvendighed — det gjør den efter Udkastet — en Sindring for, at Høiesteret, den sidste Instanten heri Landet, kan faae Leilighed til frit over hele det Omraade, som Sagen har, at afgive sin Dom eller Kendelse. Vil man endelig faa meget fastholde den store Betydning, det har — og i enkelte Tilfaelde vil jeg indrømme, at det kan bidrage overordentlig meget til at forhøie Frihedsden af det Indryk, Domstolene faae — at lade Vidnerne o. s. v. møde der, og vil man faa ikke gjøre, som man gjør andesteds, protokollere, hvad de sige, saa kan man jo lade deres Udtalelser stenografere. Det kan man gjøre nuomstunder; det sker jo f. Ex. heri Sagen; ligesaa hurtigt, som der bliver talt, kan det jo blive fæstnet til Papiret. Jeg anser det ogsaa for at være af den allerstørste Betydning, at det, som et Vidne udsiger i Retten, det, Parter, Synsmændene udtaler i Retten, ikke paa en Maade skal henveires fra, men fixeres som Noget, Vedkommende skal staa ved og under Ansvar for Straf for Mened. Hvor kan man nu gjøre dette? Vidnet skal nu aflægge sin Ed iforveien og Love at følge Sand-